EXPEDIŢIA SPRE PĂMÂNT

Arthur C. Clarke

Nimeni nu-şi mai putea aduce aminte când începuse tribul lunga lui călătorie. Ţara uriaşelor păşuni, care le fusese cel dintâi cămin, era doar un vis pe jumătate uitat. Timp de mai mulţi ani, Shann şi oamenii lui străbătuseră un tărâm presărat cu dealuri scunde şi lacuri scânteietoare, iar acum, înaintea lor se înălţau munţii. În vara aceea, trebuiau să-i traverseze, îndreptându-se către meleagurile sudice. Nu aveau vreme de pierdut. Teroarea albă care venise dinspre poli, măcinând continentele în pulbere şi îngheţând aerul, se afla pe urmele lor, la mai puţin de o zi de mers.

Shann se întreba dacă gheţarii erau în stare să urce munţii din faţă şi, în adâncul inimii, încerca să-şi menţină o scânteie de speranţă. Munţii se puteau dovedi o barieră în faţa căreia să cedeze până şi gheaţa nemiloasă. În ţinuturile sudice, despre care vorbeau legendele, oamenii săi puteau afla, în cele din urmă, un adăpost.

Le trebuiră multe săptămâni ca să găsească o strâmtoare prin care să poată trece, atât tribul cât şi animalele. Pe la mijlocul verii, poposiră într-o vale izolată, unde aerul era rarefiat, iar stelele scânteiau mai strălucitor ca oriunde. Vara se apropia de sfârşit când Shann îşi luă cei doi fii şi plecă să exploreze drumul. Se căţărară timp de trei zile, nopţile dormind aşa cum puteau, pe stâncile îngheţate, iar în cea de-a patra dimineaţă, înaintea lor nu se mai afla decât o piramidă de bolovani, adunaţi cu veacuri în urmă de alţi călători.

Mergând către îngrămădirea de stânci, Shann simţi cum tremura, însă nu din cauza frigului. Fiii săi rămăseseră pe loc. Nimeni nu vorbea, deoarece prea multe erau în joc. Peste puţin timp, aveau să afle dacă speranţele le fuseseră înşelate.

Spre est şi vest, pereţii stâncoşi se curbau, îmbrăţişând ţinutul de dedesubt. Jos, se întindeau kilometri nesfârşiţi de câmpii unduitoare, străbătute de un fluviu uriaş. Erau un pământ fertil, unde tribul îşi putea cultiva recoltele, ştiind că nu va mai trebui să le abandoneze înainte de cules.

Shann îşi îndreptă apoi privirea către sud şi văzu amurgul tuturor speranţelor sale. Acolo, la marginea orizontului, sclipea lumina ucigaşă pe care o zărise de atâtea ori în nord — scânteierea gheţarilor. Nu mai exista un drum înainte. În toţi aceşti ani de fugă din faţa gheţurilor nordice, gheţarii din sud avansaseră, venindu-le în întâmpinare. În curând, aveau să fie striviţi între pereţii mişcători...

Gheţarii sudici nu atinseră munţii decât peste o generaţie. În acea ultimă vară, fiii lui Shann transportară comorile sacre ale tribului sus, la piramida singuratică ce domina înălţimile. Gheaţa care sclipise cândva la orizont se găsea acum aproape la picioarele lor. Până la primăvară, avea să se spargă de flancurile munţilor.

Nimeni nu înţelegea comorile. Proveneau dintr-un trecut mult prea îndepărtat ca să poată fi pricepute de orice om în viaţă. Originea lor se pierdea în ceţurile ce învăluiau Era de Aur, dar cum anume ajunseseră în posesia acestui trib nomad nimeni nu-şi mai putea aduce aminte. Era povestea unei civilizaţii care dispăruse fără urme.

Cândva, toate aceste vestigii jalnice fuseseră preţuite pentru anumite motive, însă între timp deveniseră sacre, deşi înţelesul le pierise demult. Tipăriturile din cărţile vechi se şterseseră cu secole în urmă şi, deşi existau paragrafe încă vizibile, nu mai era nimeni care să le citească. Trecuseră multe generaţii de când cineva nu mai avusese nevoie de un tabel de logaritmi cu şapte zecimale, de un atlas al lumii, sau de înregistrarea Simfoniei a Şaptea a lui Sibelius, apărută, după cum se menţiona pe copertă, sub îngrijirea lui H. K. Chu şi fiii, în oraşul Pekin, în 2371 d.Hr.

Cărţile au fost puse cu grijă în cripta săpată special pentru ele. Alături de ele, a fost lăsată şi o colecţie deconcertantă de fragmente: monede de aur şi platină, o lentilă spartă de la un aparat de fotografiat, un ceas, un tub de neon, un microfon, o lamă de la o maşină de ras electrică, câteva lămpi de radio — rămăşiţe eşuate pe plaja istoriei atunci când valul uriaş al civilizaţiei dispăruse pentru totdeauna. Comorile au fost depozitate cu grijă în lăcaşul lor. Au urmat apoi alte trei relicve, cele mai preţioase, deoarece erau şi cel mai puţin înţelese. Prima era o bucată de metal având o formă ciudată, a cărei culoare fusese produsă în mod evident de o temperatură foarte

ridicată. Într-un fel, era cea mai patetică dintre toate rămăşiţele trecutului, căci povestea despre cea mai însemnată realizare a Omului şi despre viitorul pe care l-ar fi putut cunoaşte acesta. Postamentul de mahon pe care era montată purta o plăcuţă de argint cu inscripţia:

"Aprinzătorul auxiliar de la motorul tribord
Nava Luceafărul
Pământ — Lună 1985 d.Hr."

Urma un alt miracol al ştiinţei vechi: un glob transparent din plastic, având încrustate pe el câteva piese metalice cu forme ciudate, în centru, exista o capsulă minusculă de element radioactiv sintetic, înconjurată de ecrane convertoare ce-i coborau cu mult spectrul radioactiv. Atât timp cât materialul rămânea activ, globul funcţiona ca transmiţător radio, emiţând în toate direcţiile. Se construiseră puţine asemenea globuri. Iniţial, fuseseră proiectate ca balize permanente pentru marcarea orbitelor asteroizilor. Dar Omul nu mai apucase să ajungă la asteroizi.

Ultimul obiect era o cutie plată şi circulară, sigilată, care zdrăngănea atunci când era scuturată. Magii tribului preziseseră că lumea se va sfârşi dacă se va deschide cutia. Nimeni însă nu ştia că ea conţinea una dintre marile opere de artă realizate în urmă cu o mie de ani.

Treaba fusese terminată. Cei doi bărbaţi astupară cripta cu bolovani şi începură să coboare încet panta. Chiar şi în ultima clipă, Omul se gândea la viitor şi încerca să păstreze ceva pentru posteritate.

***

În iarna aceea, valurile uriaşe de gheaţă dădură primul asalt asupra munţilor, atacând dinspre nord şi sud. Dealurile de la poale fură depăşite şi gheţarii le transformară în pulbere. Munţii rămaseră însă neclintiţi, astfel încât, la sosirea verii, gheaţa fu nevoită să se retragă puţin.

În felul acesta, iarnă după iarnă, bătălia continuă, urletul avalanşelor, scrâşnetul stâncilor şi exploziile gheţii sfărâmate umplând văzduhul. Nici unul din războaiele purtate de Om nu fusese mai fioros ca acesta şi nici una din bătăliile sale nu cuprinsese întreaga planetă, ca acum. În cele din urmă, valurile

de gheaţă începură să cedeze şi să lunece la poalele munţilor pe care nu izbutiseră să-i înfrângă, deşi văile şi trecătorile se aflau încă în strânsoarea lor fermă. Se decretase remiză. Gheţarii îşi găsiseră un adversar pe măsură.

Înfrângerea lor venea însă prea târziu ca să-i mai fie de folos Omului.

Astfel, secolele trecură şi apoi se întâmplă ceva care trebuie să se petreacă, măcar o dată, în istoria fiecărei lumi din Univers, indiferent cât de îndepărtată şi izolată ar fi ea...

Nava de pe Venus sosi cu cinci mii de ani prea târziu, dar echipajul ei nu ştia lucrul acesta. Încă de la distanţa milioanelor de kilometri, telescoapele zăriseră uriaşul linţoliu de gheaţă care transforma Pământul în cel mai strălucitor corp ceresc, după Soare. Din loc în loc, giganticul giulgiu era pătat de puncte negre, ce dezvăluiau prezenţa munţilor aproape îngropaţi. Asta era tot. Oceanele, câmpiile şi pădurile, deşerturile şi lacurile — tot ceea ce fusese cândva lumea Omului — erau acum îngropate sub gheaţă, poate pentru vecie.

Nava se apropie de Pământ şi se stabili pe o orbită la mai puţin de o mie cinci sute de kilometri depărtare. Vreme de cinci zile, ocoli planeta, filmând tot ceea ce mai rămăsese de văzut, şi peste o sută de instrumente strânseră informaţii care aveau să furnizeze savanţilor venusieni material pentru mulţi ani de muncă. Nu se prevedea nici o aterizare. Aparent, nu existau motive pentru aşa ceva. Dar, în cea de-a şasea zi, lucrurile se schimbară. Un monitor panoramic amplificat la maximum detecta radiaţia pâlpâitoare a balizei. Timp de secole, ea îşi trimisese semnalele, cu tot mai puţină putere, pe măsură ce inima radioactivă slăbea.

Monitorul se fixă pe frecvenţa de emisie şi în cabina de comandă începu să zbârnâie o sonerie. Puţin mai târziu, nava se desprinse de pe orbită şi porni să coboare spre Pământ, către un lanţ muntos ce se ridica, mândru încă, deasupra gheţurilor şi către o piramidă din stânci cenuşii pe care timpul n-o biruise.

***

Discul uriaş al soarelui ardea nemilos pe un cer care nu mai era învăluit în ceţuri, deoarece norii ce acoperiseră cândva Venusul dispăruseră demult. Forţa necunoscută ce schimbase

radiaţia soarelui ucisese o civilizaţie, dar dăduse naştere alteia. Cu mai puţin de cinci mii de ani în urmă, locuitorii pe jumătate sălbatici ai Venusului văzuseră pentru întâia dată soarele şi stelele. Ca şi pe Pământ, ştiinţa începuse cu astronomia, iar pe planeta caldă şi bogată pe care omul nu o văzuse niciodată progresul fusese extraordinar de rapid.

Poate că venusienii fuseseră norocoşi. Ei nu cunoscuseră niciodată Evul Mediu, care înlănţuise Omul timp de o mie de ani. Ei nu făcuseră ocolul lung prin chimie şi mecanică, ci ajunseseră direct la legile fundamentale ale fizicii atomice. În acelaşi interval de timp în care Omul progresase de la piramide la nava cosmică, venusienii trecuseră de la descoperirea agriculturii la antigravitaţie: secretul fundamental pe care Omul nu-l aflase niciodată.

Oceanul cald care adăpostea încă majoritatea vieţii tinere de pe planetă îşi rostogolea valurile leneşe pe ţărm. Continentul era atât de recent încât nisipul de pe plajă era aspru şi zgrunţuros. Apele nu avuseseră suficient timp să-l macine. Savanţii stăteau pe jumătate imersaţi, frumoasele lor corpuri reptiliene strălucind sub razele soarelui. Cele mai inteligente minţi de pe Venus se adunaseră pe ţărmul acela, venind de pe toate insulele planetei. Nu ştiau ce urmau să audă; aflaseră doar că avea să fie vorba despre a Treia Planetă şi despre rasa misterioasă care o populase înainte de venirea gheţurilor.

Istoricul se găsea pe ţărm, deoarece instrumentele pe care urma să le folosească trebuiau ferite de apă. Lângă el, se afla un aparat mare ce atrăsese de la început privirile curioase ale colegilor săi. În mod vădit, era ceva în legătură cu optica, pentru că din el ieşea un sistem de lentile îndreptat spre un ecran din material alb, situat la zece metri depărtare.

Istoricul începu să vorbească. Recapitulă pe scurt puţinele date descoperite în legătură cu a Treia Planetă şi locuitorii ei. Aminti secolele de căutări infructuoase în speranţa descifrării unui singur cuvânt din scrierea pământeană. Planeta fusese locuită de o rasă cu imense capacităţi tehnice. Cel puţin aşa se părea, după cele câteva piese descoperite în cripta de pe munte.

— Nu ştim încă de ce a pierit o civilizaţie atât de avansată, comentă el. Cu siguranţă, avea suficiente cunoştinţe ca să supravieţuiască unei epoci glaciare. Trebuie să fi existat un alt

factor, necunoscut nouă. Poate că vina a purtat-o o molimă, sau degenerarea rasială. S-a sugerat chiar că conflictele tribale, specifice rasei noastre în preistorie, ar fi continuat pe cea de-a Treia Planetă chiar şi după apariţia tehnologiei. Unii filozofi susţin că progresul ştiinţific nu implică în mod necesar un grad înalt de civilizaţie şi că, teoretic, este posibilă existenţa războaielor în sânul unei societăţi care deţine tehnica zborului şi a transmisiilor la mare distanţă. O asemenea teorie este străină modului nostru de gândire, însă trebuie să admitem că o astfel de ipoteză ar fi posibilă. În tot cazul, ea ar explica pieirea rasei respective.

S-a presupus dintotdeauna că nu vom afla nimic despre forma şi aspectul fizic al fiinţelor care au trăit pe a Treia Planetă. Sute de ani, artiştii noştri au descris scene din trecutul lumii moarte, populând-o cu tot felul de creaturi fantastice. Majoritatea acestor făpturi ne semănau, în mai mare sau mai mică măsură, deşi s-a subliniat adesea faptul că, dacă noi suntem reptile, nu înseamnă că orice formă de viaţă inteligentă trebuie să fie reptiliană. Cunoaştem acum răspunsul la una dintre cele mai enigmatice probleme ale istoriei. În sfârşit, după cinci sute de ani de cercetări, am descoperit forma şi natura vieţii de pe a Treia Planetă.

Dinspre grupul de savanţi se auzi un murmur de uimire. Câţiva fură atât de surprinşi încât dispărură pentru scurt timp în adâncul oceanului, aşa cum făceau toţi venusienii în momentele de încordare. Istoricul aşteptă până când colegii săi reveniră în elementul pe care îl dispreţuiau. El însuşi se simţea destul de bine numai graţie sprayurilor minuscule ce-i stropeau întruna corpul. Cu ajutorul lor, putea rezista multe ore pe ţărm, fără a fi nevoit să se reîntoarcă mereu în ocean. Încet, încet, freamătul se potoli şi Istoricul continuă:

— Unul dintre cele mai ciudate obiecte descoperite pe a Treia Planetă a fost un container plat din metal, conţinând o bandă foarte lungă din material plastic transparent, perforat pe margini şi strâns încolăcit. La prima vedere, banda transparentă părea lipsită de caracteristici, dar o examinare cu noul microscop subelectronic a dovedit contrariul. Pe suprafaţa materialului, invizibile ochilor noştri, însă foarte clare sub o anumită radiaţie, se găsesc mii de imagini micuţe, despre care se presupune că au fost imprimate prin mijloace chimice.

Aparent, ele constituie o înregistrare a vieţii aşa cum se prezenta ea pe a Treia Planetă la apogeul civilizaţiei. Imaginile nu sunt independente. Cele consecutive sunt aproape identice, diferind doar prin câte un detaliu. Scopul unei astfel de înregistrări este evident. Proiectarea imaginilor într-o succesiune rapidă oferă iluzia mişcării continue. Am construit o maşină care poate face acest lucru şi am adus o copie a respectivelor imagini.

Scenele pe care le veţi urmări în curând ne duc înapoi cu mii de ani, în zilele de glorie ale planetei surori. Ele arată o civilizaţie complexă, ale cărei nenumărate activităţi le putem înţelege cu greu. Viaţa părea să fi fost extrem de violentă şi energică, iar multe dintre lucrurile pe care le veţi vedea sunt chiar stupefiante.

Este clar acum că a Treia Planetă a fost locuită de un număr de specii diferite, dintre care nici una nu era reptiliană. Este o lovitură la adresa mândriei noastre, însă concluzia e absolut clară. Tipul dominant pare să fi fost un biped cu două braţe. Acesta umbla în poziţie verticală şi îşi acoperea corpul cu un material flexibil, probabil pentru a se proteja împotriva frigului, deoarece înainte de perioada glaciară planeta lor avea o temperatură mult mai scăzută decât cea a lumii noastre. Nu o să vă mai supun însă răbdarea la încercare. Veţi vedea acum înregistrarea despre care vorbeam.

O lumină strălucitoare ţâşni din proiector. Se auzi un zbârnâit uşor şi pe ecran apărură sute de fiinţe ciudate, mişcându-se înainte şi înapoi, oarecum sacadat. Imaginea se mări, cuprinzând una dintre ele, şi savanţii putură să vadă că descrierea Istoricului fusese corectă. Creatura avea doi ochi destul de apropiaţi, dar celelalte amănunte faciale erau neclare. În partea inferioară a capului se găsea un orificiu care se deschidea şi se închidea mereu. Probabil că avea un rol respirator.

Savanţii urmăriră fascinaţi cum fiinţa ciudată intra într-o serie de aventuri uluitoare. Avu loc, de exemplu, un conflict extraordinar de violent cu o altă fiinţă, puţin diferită. Părea absolut sigur că ambele aveau să fie ucise, dar, când totul luă sfârşit, nici una dintre ele nu părea rănită. Urmă apoi o goană nebună într-un vehicul mecanic cu patru roţi, capabil de performanţe extraordinare. Călătoria se termină într-un oraş

supraaglomerat, împânzit cu alte maşinării ce se mişcau în toate direcţiile, la viteze ce îţi tăiau răsuflarea. Nimeni nu fu surprins când două dintre maşini se ciocniră, cu rezultate dezastruoase.

În continuare, evenimentele se complicară şi mai mult. Devenea acum evident că aveau să fie necesari mulţi ani de cercetări pentru analiza şi înţelegerea tuturor acţiunilor. De asemenea, se părea că înregistrarea era o operă de artă mai degrabă stilizată, decât o reproducere exactă a vieţii aşa cum fusese ea pe a Treia Planetă.

Când succesiunea de imagini luă sfârşit, majoritatea savanţilor rămaseră complet năuciţi. Finalul fusese un vălmăşag de mişcări, în care personajul principal era implicat într-o catastrofă formidabilă, dar de neînţeles. Imaginea se reduse la un cerc, focalizat pe capul fiinţei. Cadrul final era o imagine mărită a chipului acesteia, exprimând în mod vădit o emoţie puternică, totuşi, nimeni nu putea ghici dacă era vorba de furie, mânie, resemnare, sfidare sau alt sentiment.

Imaginile dispărură. Pe ecran, apărură pentru câteva momente nişte litere, apoi totul se termină.

Timp de mai multe minute, domni o linişte deplină, exceptând clipocitul valurilor. Savanţii erau prea năuciţi ca să poată vorbi. Întrezărirea civilizaţiei pământene avusese un efect zguduitor asupra minţilor lor. Într-un târziu, începură să discute, în grupuri restrânse, iniţial în şoaptă, apoi din ce în ce mai tare, pe măsură ce implicaţiile celor văzute se clarificau. În cele din urmă, Istoricul le solicită atenţia:

— Punem acum la punct, rosti el, un vast program de cercetare care să extragă din această înregistrare toate informaţiile posibile. Se fac mii de copii, pentru a fi distribuite tuturor savanţilor. Cred că vă daţi seama de problemele ce se ridică. Psihologii, în special, vor avea în faţa lor o sarcină uriaşă. Nu mă îndoiesc însă de reuşita noastră. Cine poate şti câte lucruri nu vom fi învăţat, peste o generaţie, de la această minunată rasă? înainte de a ne despărţi, să-i mai privim o dată pe fraţii noştri îndepărtaţi, ale căror cunoştinţe s-ar fi putut să le depăşească pe ale noastre, dar de la care ne-au rămas atât de puţine urme.

Pe ecran, reapăru ultima imagine, nemişcată de data aceasta, deoarece proiectorul fusese oprit. Savanţii priviră cu veneraţie chipul încremenit din trecut, în vreme ce, la rândul lui,

micul biped îi scruta cu expresia sa caracteristică de irascibilitate.

Pentru restul Timpului, el avea să simbolizeze rasa umană. Psihologii de pe Venus urmau să-i analizeze acţiunile şi să-i urmărească fiecare mişcare, până ce aveau s-o poată reconstitui în minte. Mii de cărţi aveau să se scrie despre el. Teorii complicate aveau să încerce să-i explice comportamentul. Dar toată munca aceea, toate cercetările urmau să fie zadarnice.

Poate că faţa mândră şi singuratică de pe ecran rânjea sardonic către savanţii care îşi începeau uriaşele lor cercetări neîncununate de succes. Secretul său urma să dăinuie până la sfârşitul Universului, căci nimeni nu avea să mai poată citi vreodată limba moartă a Pământului. Ultimele cuvinte aveau să apară de milioane de ori pe ecran, fără ca înţelesul lor să poată fi măcar ghicit:

"O producţie Walt Disney".
